

Langs de Rotte was het al niet anders; men zou ook dáár kunnen beginnen met de azijnplaatsen van Herman en Willem Paets en Joost van Geel, of van Cornelis van Oorden, brouwer in 't Claverblad, om evenals aan de Schie te eindigen met een molen, zooals de Twee Swaenen, welke in 1671 bij Woelwyck aan de Rottekade stond.

In de 18e eeuw treedt echter hierbuiten dezelfde verandering in, welke de stad binnen de vesten doormaakte: het primitieve eenvoudige wordt vervangen door het meer kostbare, van ruimer opzet.

Veelal wordt daarbij het bedrijf gekoppeld aan het buitenverblijf van den industrieel, zooals aan de havens in de stad dit van den koopman aan diens woonhuis. Dit moge ons nu bedenkelijk schijnen, maar deze industrieën uit de 18e eeuw, de rustige, kalme trafieken waarom het hier gaat, met menschen, paarden of wind als drijfkracht en vaak nog turf als brandstof, hadden slechts bij uitzondering iets gemeen met de zwarte, roezige fabriek van de 19e eeuw; voor zooveel ze toen steenkool stookten en meer rook en roet verspreidden, zooals de brouwerijen, de branderijen en de raffinaderijen, trof men ze hierbuiten niet of slechts zeer sporadisch aan en de meer subtiele doch veel intenser gevaren, als die van de loodwitmakerij en soortgelijke ondernemingen, werden niet zoo sterk aangevoeld.

Klassieke voorbeelden van zulke woon- en industrie-complexen uit de 18e eeuw zijn vooral langs de Rotte aan te wijzen.

Zoo vond men daar op den rechteroever de buitenplaats van Mr. François van der Hoeven, heer van Tienhoven, het Huis den Arend (later het Zendelingenhuis, nu Padua), in 1766, behalve heerenhuis, oranjerie, vijvers, fonteinen, cascades, grotwerken en menagerie, óók omvattend pakhuizen, zolders en eest; in 1810, toen Jan Viruly eigenaar was, diende het bedrijfsgedeelte tot wolblooterij of zeemtouwerij. ¹⁾

Iets dichterbij lag in 1749 een verwante onderneming, de wolwasscherij van Arnout Leers, heer van Ameyde en Herlaar, oud-schepen van Rotterdam, door Smits in zijn „Rottestroom” bezongen; er behoorde toen ook een gang met zes huisjes bij, waar denkelijk het werkvolk woonde.

1) Dr. E. Wiersum, Oude huizen van Rotterdam blz. 54.